Posudek na disertační práci Karolíny Kolesárové Informační a komunikační technologie v životním stylu české společnosti.

Předložená disertační práce se zabývá tématem nesporně velmi zajímavým a společensky aktuálním. Má zřetelnou informační hodnotu a může být i podkladem pro diskuse a zamýšlení nejen v sociologii životního stylu a médií, ale zejména v sociologii výchovy a vzdělávání (a logicky i řady pedagogických disciplín). Rostoucí zájem přitáhne i v sociologii generací, přináší i podněty pro sociologii politiky zejména s nárůstem rozvoje různých politických hnutí a akcí zprostředkovaných i vyvolávaných právě s využitím informačních sítí.

Autorka se ve své práci opírá o bohatý seznam literatury, využívá však především dat empirických šetření. Těžištěm práce je potom především druhotná analýza a interpretace zejména vlastních autorčiných výzkumů, případně výzkumů, na nichž se přímo podílela. Předložené texty jsou tak i výpovědí o dlouholetém a intenzivním zájmu autorky o problematiku využívání a dopadů nejnovějších informačních a komunikačních technologií a zvláště pak o jejich místě a úloze v životě mládeže a později i nejstarších generací.

K. Kolesárová tak ve své disertační práci také zúročuje svoji badatelskou práci i zkušenosti z ní. Navíc, jak i sama uvádí, jí zpracování disertace poskytlo možnost si dále prohloubit vlastní využití metod faktorové a clusterové analýzy.

Hlavními zdroji pro empirickou analýzu jí byly jednak Statistiky rodinných účtů ČSÚ, jednak, a to především, data výzkumů „Senioři v stárnoucí české společnosti“ z roku 2011 (součást grantu MŠMT ČR) a výzkumu Komputerizace společnosti, vzdělání a životní styl (grant MPSV ČR 2005)

Zhruba polovinu práce představuje teoretický vstup a zarámování problematiky. V teoretické části, která se opírá především o domácí, ale i zahraniční literaturu se autorka nejprve věnuje problematice přístupů k „vzdělanostní“ a „informační společnosti“ a především pak úloze nových informačních a komunikačních technologií, generačnímu vývoji jejich užívání, pozitivním i kriticky reflektovaným dopadům. Škoda že přece jen více místa nebylo věnováno (alespoň podle mých poznatků a zkušeností) velmi rozpornému působení a dopadů využívání těchto technologií právě na vzdělání a jeho úroveň.

Druhá kapitola teoretické části rozebírá vymezení a přístupy k životnímu stylu a životnímu způsobu, Za rozhodující pak K. Kolesárová považuje problematiku životního stylu, jeho základních charakteristik a souvislostí. Do centra pozornosti staví (a dále to plně zohledňuje v empirické části) hodnoty a hodnotové orientace a aktivity. Velkou pozornost také věnuje sociálnímu rozměru života a vývoji životního stylu, a to jak historicky, tak v životních etapách jedinců. Podle mého názoru pak ale přece jen nadhodnocuje generační rozdíl v utváření současné mladé generace prostřednictvím ICT a ne historickými událostmi (str. 52).

Nezbytným překlenovacím můstkem k empirické části práce je kapitola věnovaná metodologii. V ní autorka věnuje velkou pozornost problému typologizace životního stylu, stručně charakterizuje použité typy analýzy a věcně odkazuje na užité zdroje. Vedle již dříve uvedených hojněji využívá i Výzkumu digitalizace televizního vysílání (ČTÚ 2008 – 2012).

5. kapitolou začíná vlastní empirická část. V této kapitole K. Kolesárová představuje právě na základě dat posledně jmenovaného šetření údaje o využívání moderních informačních technologií a především internetu, a to jednak ve vývoji, jednak v diferenciaci podle demografických a sociálních skupin.

Za završení disertační práce lze považovat poslední kapitolu věnovanou empiricky zkonstruovaným typům životních stylů. Právě v této kapitole autorka využila faktorové a clusterové analýzy k jejich konstrukci. Autorka zevrubně popisuje tvorbu těchto typů a jejich charakteristiky. Cílí z hlediska tématu své práce především k popisu a analýze využívání informačních a komunikačních technologií v rámci takto zkonstruovaných typů životního stylu, z nichž tzv. kyber rozvojový životní styl pokládá za nositele společenské dynamiky.

Závěr práce je stručným shrnutím a končí myšlenkou, že zatímco dosud byl člověk vymezován svými pozicemi a rolemi ve vztazích s druhými, soudobá mladá generace se stále více stává součástí kyberprostoru, v němž jsou pozice a role vymezovány. Kdy nejvíce rizikovým je „být vypojen“.

Celek práce svědčí o velkém zaujetí autorky tématem i o jejím významném zapojením do výzkumné práce v této oblasti.

Práce je nabita informacemi, je nesporně stále otevřena dalším otázkám a hledání, které jsou nutně s takto dynamicky se vyvíjejícím rozmachem nových informačních technologií a jejich možnostmi i úskalími spjaty. Podle mého názoru si ona úskalí přece jen zasloužila větší pozornost.

Po formální stránce je práce dobře strukturována, bohatě vybavena přehlednými odkazy, grafy a tabulkami.

Škoda že je tu vidět jistá uspěchanost, přece jen najdeme dosti překlepů, chyb výpadků textu či stylistických neobratností.

Celkově práci hodnotím pozitivně a **doporučuji ji k obhajobě**.

Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc.

29. 12. 2014